

Järpen

... skogens doldis

TEXT & BILD: TOMAS JÅGAS

Järpens sång är i samma tonläge som en kungsfågels. En ovanligt högt stämd pipa för en såpass stor fågel och rejält annorlunda de andra skogshönsens spel. Lättaste sättet att locka fram en järpe är att lära sig låtet och köpa en lockpipa i en jaktbutik och blåsa i rätt rytm i den. Det skapar en exakt imitation av järpsången.

Järpen är en av våra kanske mest "osynliga" fåglar. Det är en verklig doldis som sällan visar upp sig. Få är de fotografer som lyckats skildra denna vår minsta skogshönsfågel på bild. Thomas Jågas är en av dem.

En av de absolut vackraste fåglarna i våra skogar är järpen. Jag tror att alla som har fått förmånen att på nära håll studera en järptupp håller med mig. Järpen är visserligen minst sagt sparsmakad i färger och nyanser, men kombinationen av grått, brunt, rödbrunt, svart, vitt och en sirligt tecknad fjäderdräkt är något extra.

Järpens tillbakadragna liv i fuktiga och täta granskogar gör att den dock inte är så lätt att komma in på livet.

15-ÅRIGT INTRESSE

Mitt intresse för järpen började för omkring 15 år sedan. Jag hade märkt att det fanns väldigt få bilder av denna spännande och inte helt ovanliga fågel.

Rimligtvis borde det gå att locka fram dem med hjälp av en lockpipa för att få bilder, tänkte jag.

Första försöket lyckades långt över förväntan och en stilig tupp kom vandrande mot mig på en låga precis så som jag hade önskat mig.

Järpen föredrar genomgående något yngre och tätare skog med rikare lövinslag än sina släktingar orren och tjädern. Ändå träffar man påfallande ofta järpen även i tjäderns miljöer såsom tallbevuxta hållmarker och äldre, högstammig blåbärsgranskog.

Järpens grå fjäderdräkt gör att den lätt smälter in i den gråbarkade gammelgranskogen. Stöter man upp en järpe i skogen sätter den sig ofta några meter upp i ett träd nära stammen. Där kan den sedan sitta länge och titta nyfiket på betraktaren – tryggt förvissad att den inte syns själv – innan den på surrande vingar drar iväg in i grönskan igen.

Vidare försök visade dock att nybörjarturen inte höll i sig, och sedan dess har det blivit många bomturer blandade med enstaka fullträffar.

Det fanns alltså en naturlig förklaring till avsaknaden av bilder. Järpen är inte så lättlurad, och det krävs tålmod och flyt för att lyckas.

TROGET PAR

Järpen är på flera sätt en mycket intressant fågel. Till skillnad från andra skogshönsfåglar som tjäder och orre håller tuppen och hönan ihop större delen av året. Tillsammans håller de ett revir som skyddas mot andra järpar.

Eftersom järpen är revirtrogen, kan man höra den spela under större delen av året. Mest hörs den under våren, men även på hösten kan spelet vara omfattande då de unga tupporna ska etablera sig för att skapa ett eget revir och helst även locka till sig en höna.

För redan etablerade par innebär detta naturligtvis att de måste svara för att skydda sitt revir.

För en järpe är en tät granskog med ett rikt lövträdsinslag det ideala reviret. Granskogen ger skydd mot duvhökar och andra rovdjur och lövträden vinterföda.

Eftersom al, björk och vide är viktiga brukar jag oftast påträffa järpen i sumpskogar, surdråg eller i bäckmiljöer.

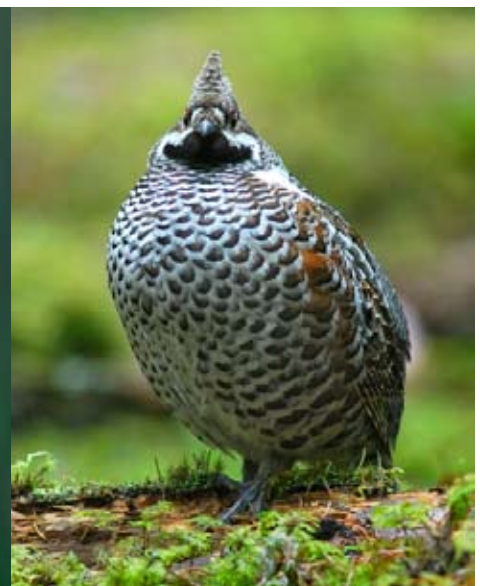
I dagens hårt brukade skogar sammanfaller dessa miljöer ofta med nyckelbiotoper eller de områden som lämnas som hänsyn vid avverkningsarbeten.

Järpens hemvist brukar ofta vara intressanta miljöer även för andra fåglar.

Arter som tretåig hackspett, sparvuggla, tofsmes eller stjärtmes brukar inte vara långt borta där jag har hittat järpar.

Med andra ord så kan järpens skog bjuda på många andra upplevelser om nu järparna själva inte behagar visa sig.

Se mer av Thomas Jågas naturbilder på www.tjnaturfoto.se

I järpens lite fuktiga, mossiga, blandskog trivs även många andra arter fåglar, svampar, lavar och växter som orkidéer. På bilden hälsar en brunfläckig pärlmorfjäril på jungfru Marie nycklar.